

FIN Lausuntopyyntökysely sote syksy 2016

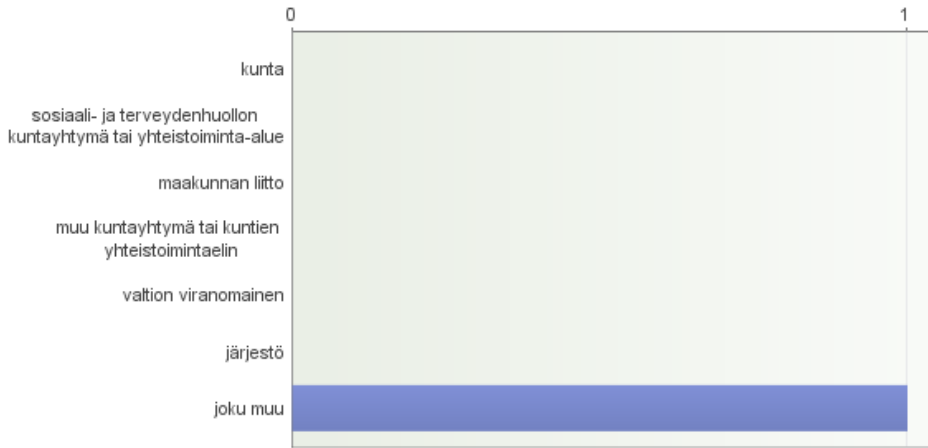
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimielimen nimi
Valtakunnallinen sosiaaliryön yliopistoverkosto Sosnet	Sanna Lähteinen	Puheenjohtaja, professori Marjo Kuronen, Jyväskylän yliopisto email. marjo.kuronen@jyu.fi	24.10.2016	Sosnetin johtoryhmä

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset

joku muu

- ylipisto / yliopistoverkosto

3. 1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaistasaatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Vastaajien määrä: 1

- Uudistuksen tavoitteena oleva väestön terveyden- ja hyvinvointierojen sekä palvelujen yhdenvertaisen saavuttamisen parantaminen ovat tärkeitä tavoitteita. Periaatteessa tekeillä olevilla rakenteellisilla uudistuksilla, joissa yhdistetään sosiaalipalvelut ja terveyspalvelut toisiinsa, on mahdollisuus turvata kaikkein huono-osaisimpien palvelujen tarvetta ja siten supistaa terveys- ja hyvinvointieroja. Maakunnallinen palveluiden järjestämisen lähtökohta on sinällään myönteinen. Tavoitteet edellyttävät kuitenkin vahvan julkisen vastuun toteutumista tulevaisuudessa.

Käytännössä suhtaudumme kuitenkin epäilevästi siihen, miten laadittu hallituksen esitys onnistuu tavoitteessa kaventaa terveys- ja hyvinvointieroja. Vaarana on, että tapahtuu pikemminkin päinvastoin. Monikanavaista rahoituksen uudistamista ja valinnan vapautta koskevan lainsäädännön puuttuminen lausuttavaksi lähetetystä kokonaisuudesta vaikeuttaa merkittävästi sen arviointia, millaisia vaikutuksia hallituksen esityksellä on väestön terveyteen ja hyvinvointiin. Kyseessä on niin valtava, monille eri hallinnonaloille vaikuttava uudistus, että sen toimeenpano tulisi jaksottaa pidemmälle ajalle.

4. 2. Antaako esitys riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite? Jos ei, miten tavoitteen saavuttamisen edellytyksiä voitaisiin parantaa?

Vastaajien määrä: 1

- Suhtaudumme hyvin epäilevästi esityksen mahdollisuuksiin vähentää kustannuksia 3 miljardilla eurolla. Päinvastoin uudistuksen läpivienti todennäköisesti kasvattaa kustannuksia ainakin aluksi. Lisäksi on epätodennäköistä, että valinnanvapauten sisältävä palvelujen yksityistäminen vähentäisi kustannuksia. Uudistuksen kustannusvaikutuksista ei ole olemassa riittävän luotettavaa ja riippumatonta arviota. Ennakoinnissa ja arvioinnissa tulisi käyttää korkeatasoista asiantuntemusta ja myös kansainvälistä arviointia.

Näkemyksemme mukaan on vaarana, että kustannuksien leikkaaminen saavutetaan vain madaltamalla palvelujen tasoa. Sen sijaan aito asiakkaiden ja potilaiden tarpeista nouseva sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatio ja julkisen palvelujärjestelmän uudelleenmuotoilu voivat potentiaalisesti hillitä kustannusten nousua ja lisätä tuntuvasti palveluiden vaikuttavuutta. Se kuitenkin edellyttää, että käytettävissä on korkeatasoista tutkimustietoa palveluiden vaikutuksista. Sosnetin näkemyksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittyminen muuttuvassa toimintaympäristössä edellyttää koulutukseen perustuvan osaamisen ja tutkimukseen perustuvan kehittämisen vahvistamista. Taloudellisen tilanteen ja hyvinvointivaltioon kohdistuvien paineiden vuoksi on tärkeää, että tutkimus- ja kehittämistietoa hyödynnetään tehokkaasti. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että tutkimus, kehittäminen ja koulutus integroidaan tiiviisti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kehittämiseen.

5. 3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

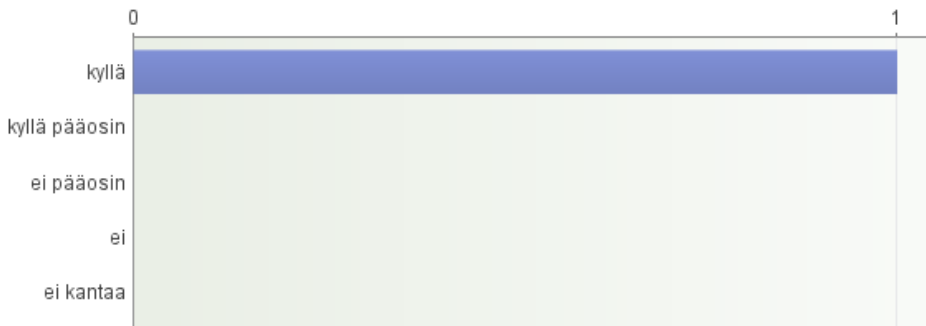
- Esityksessä on mainittu useita sekä edustuksellisen demokratian että kansalaisvaikuttamisen muotoja, jotka ovat myönteisiä demokratian edistämisen kannalta. Mm. äänestäminen, kuuleminen ja osallistuminen mahdollisuudet on huomioitu esityksessä hyvin.

Positiivista on myös se, että erikseen on huomioitu nuorten, vanhusten ja vammaisten ihmisten vaikuttamismahdollisuudet. Uutena on esitetty mm. kokemusasiantuntijoiden mukaanottamista, mikä on hyvin positiivista erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksien näkökulmasta.

Esityksen merkittävimpana puutteena voidaan pitää sitä, että lapset eivät näy lakiesityksessä ja sen perusteluissa mitenkään. Lakiluonnoksessa luotetaan edustuksellisen demokratian mukaisiin kuulemis- ja vaikuttamisrakenteisiin sekä aikuisten tapoihin vaikuttaa. Maakuntatasolla lapsille ei ole suunnitteilla omaa rakennetta, luonnoksessa on esillä vain nuorisovaltuusto, vaikka esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja Suomen Perustuslaki velvoittavat kuulemaan kaikenikäisiä lapsia. On välttämätöntä, että lakiesityksen jatkovalmistelutyössä asiakkaiden, etenkin alaikäisten ja palvelunkäyttäjien vaikuttamismahdollisuudet turvataan siten, että maakunnat velvoitetaan luomaan rakenteet lasten ja nuorten osallisuudelle yhdessä heidän kanssaan.

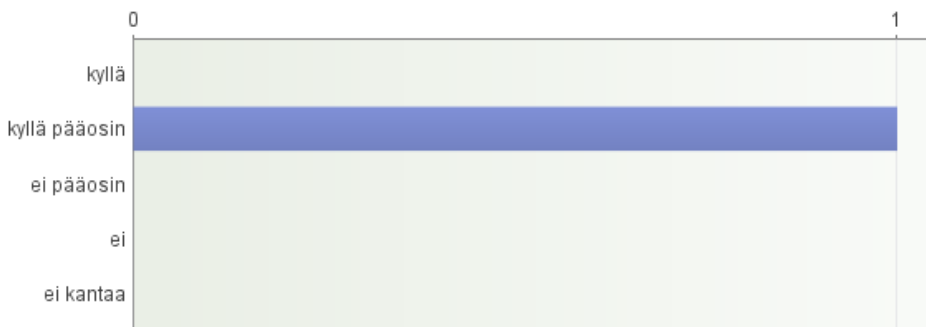
6. 4. Muodostaako maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

Vastaajien määrä: 1

7. 5. Maakuntalain 2 luvussa määritellään maakunnan tehtävät. Onko maakunnalle esitetty tehtäväkokonaisuus uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset

kyllä pääosin

- Maakunnalle laista tuleva tehtäväkenttä on hyvin laaja ja paikoitellen myös varsin yksityiskohtainen. Maakunnille asetettuja tehtäviä voi yleisellä tasolla pitää tarkoituksenmukaisina. Samalla tehtävien laajuutta voi kuitenkin pitää riskinä sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluiden osalta, koska kyseessä on niin iso uudistus. Sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä on jatkossa sekä maakunnan että kunnan tehtävänä, vaikka varsinaiset sote-palvelut siirtyvätkin maakuntien järjestämisvastuulle. Ihmisten arkielämän ja hyvinvoinnin kannalta keskeisistä palveluista esimerkiksi varhaiskasvatus, koulu-, liikunta-, nuoriso- ja kulttuuritoimi sekä asuminen, yhdyskuntasuunnittelu ja elinkeinot jäävät edelleen kuntien tehtäväalueelle. Sote-uudistuksen ei tule vaarantaa yhteistyötä maakuntien ja kuntien välillä. Tähän on syytä kiinnittää erityistä huomiota, koska moniammatillinen ja sektorit ylittävä yhteistyö ei ole tähän mennessäkään saman kunnan sisällä toiminut riittävän hyvin. Moniammatilliselle yhteistyölle on tärkeää luoda toimivat rakenteet ja käytännöt. Maakuntalain 6 §:lään kirjattu sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijajoukon antaminen kunnille on tärkeä tehtävä. Keskeiseksi kysymykseksi muodostuu maakuntien ja kuntien välisen yhteyden turvaaminen, jolloin olennaista on, miten kunnissa tällä hetkellä oleva sote-asiantuntijuus välittyy edelleen kuntien käyttöön. Kyse on strategisella tasolla olevasta

suunnittelusta ja organisoinnista, mutta myös siitä miten asiakastyöstä nousseet havainnot tuodaan strategiatasolle. Tältä osin sosiaalihuoltolakiin sisältyvän rakenteellisen sosiaalityön (9 §) yhteys hyvinvoinnin edistämiseen on keskeinen. Lakiesityksessä olisi tarpeen tarkentaa, kenen tehtäväksi sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen kunnissa jää, jos sote-alan työntekijät ovat maakuntien palveluissa. Siksi voikin olla tarpeen varmistaa, että kunnissa on edelleen rakenteellista sosiaalityötä tekevää sosiaalityön koulutuksen saanutta henkilöstöä. Lisäksi voi olla tarkoituksenmukaista, että kunnat veloitetaan keskinäiseen yhteistyöhön sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä koko maakunnan tasolla.

8. 6. Maakuntalain 5 luvussa säädetään maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset

kyllä pääosin

- Esityksessä on mainittu useita sekä edustuksellisen demokratian että kansalaisvaikuttamisen muotoja, jotka ovat myönteisiä demokratian edistämisen kannalta. Mm. äänestämisen, kuuleminen ja osallistumisen mahdollisuudet on huomioitu esityksessä hyvin. Keskeisin puute liittyy siihen, että lapsia ei ole huomioitu lakiesityksessä mitenkään. Tämä on välttämätöntä korjata lain jatkovalmistelussa, sillä esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja Suomen Perustuslaki velvoittavat kuulemaan kaikenikäisiä lapsia. Asiakkaiden, etenkin alaikäisten ja palvelunkäyttäjien vaikuttamismahdollisuudet on turvattava siten, että maakunnat veloitetaan luomaan rakenteet lasten ja nuorten osallisuudelle yhdessä heidän kanssaan.

9. 7. Maakuntalain 9 luvussa säädetään maakunnan palvelulaitoksesta. Onko siitä esitetty säädettäväksi tuottamisen organisoinnin näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset

ei kantaa

- Maakunnan palvelulaitoksen tehtävänä on tuottaa sille järjestämisvastuunsa perusteella osoitetut tehtävät. Palvelulaitoksesta tulee luoda vahva alueellinen palvelutoimija, joka kantaa julkisen vastuun ja vastaa asiakkaiden kokonaisprosessien toteutumisesta. Maakunnan palvelulaitos on keskeinen toimija sosiaalihuollon viranomaistehtävissä. Palvelulaitoksen todellisia tulevia tehtäviä ja siten myös lakiesityksen todellisia vaikutuksia on kuitenkin vaikea arvioida, koska lausuttavaksi annetusta lakipaketista puuttuu valinnan vapautta koskevat lakiesitykset. Lakiesitys jättää avoimeksi sen, mitä valinnan vapaudella tosiallisesti tarkoitetaan. Tähän viittaa mm. maakuntalain 55 §, jonka mukaan "maakunta voi velvoittaa palvelulaitoksen hankkimaan maakuntastrategiassa määritellyin perustein maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja muulta tuottajalta". Lakiesitys jättääkin varsin avoimeksi monia kysymyksiä siitä, miten toiminta toteutetaan ja mikä on palvelulaitoksen suhde sosiaalihuollon palveluntuottajiin, erityispalveluihin ja palvelunkäyttäjiiin. Palvelulaitos toimii itse palvelujen tuottajana, mutta se myös vastaa yhteistyöstä muiden tuottajien kanssa palvelujen yhteensovittamiseksi. Tältä osin kysymykseksi nousee mahdollinen kaksoisrooli, jos palvelulaitoksen tytäryhteisö on kilpaillut muiden tuottajien kanssa. Lisäksi oma erityinen kysymyksensä on, miten palvelulaitos tulee konkreettisesti toteuttamaan mm. sosiaalihuoltolain 7 §:n edellyttämiä rakenteellisen sosiaalityön tehtäviä. Ylipäättään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tehtäviä on määritelty sekä maakunnille että kunnille. Tältä osin on välttämätöntä, että niiden keskinäiset vastuunjaot, vastuulliset toimijatahot ja yhteistoiminnan muodon määrittellään täsmällisesti. Palvelulaitoksen toimintaa ohjaa hallitus, jonka jäsenellä tulee olla "riittävä talouden ja liiketoiminnan TAI palvelulaitoksen toimialan johtamisen asiantuntemus" (58 §). Palvelulaitos vastaa laajasta kirjosta erilaisia palveluja ja toimialoja, jonka vuoksi olisi tarpeen yksilöidä hallituksen jäsenten osaamisalueita. Hallituksen jäseniltä tulee edellyttää sekä talous- että toimialan (myös sosiaalialan) johtamista. Tämän tulee koskea myös palvelulaitoksen tytäryhteisöjä.

10. 8. Maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti maakuntalakiin ja maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko maakuntien

rahoitusmalli ja maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

Vastaajien määrä: 1

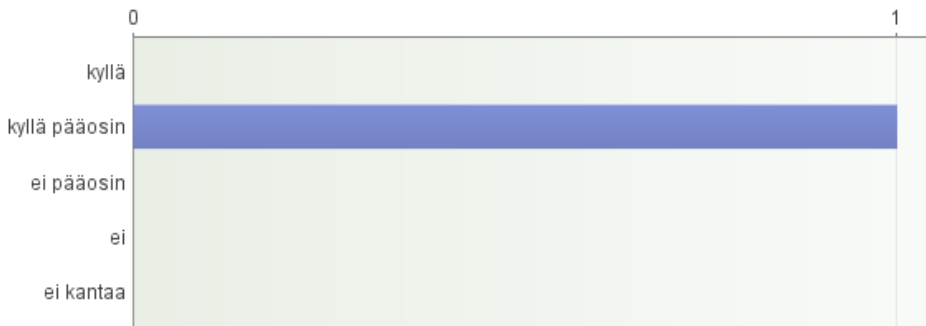

11. 9. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Ei vastauksia.

12. 10. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 4 §:ssä säädettäisiin palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Säännöksen mukaan palvelut on toteutettava väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita, mutta säännöksen mukaisten edellytysten täytyessä palveluja voidaan koota suurempiin kokonaisuuksiin. Onko säännös palvelujen saatavuuden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset

kyllä pääosin

1 Järjestämislain 4 §:ssä on tarkoitus säätää palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Säädös on tarkoituksenmukainen siltä osin, että siinä on paljon arvokasta ja kannatettavaa. Palvelujen toteuttamisen läheisyysperiaatteen kirjaaminen pykälätasolla on välttämätöntä. Kysymys on yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Kirjauksesta huolimatta lakiesitys jättää kuitenkin huolen maakuntien syrjäalueiden palvelujen saatavuudesta. Palvelujen keskittyminen ja päätöksenteon etäännyminen kansalaisista voi kiihtyä edelleen maakuntauudistuksen hyvistä tavoitteista huolimatta. Järjestämislain 4 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on tämän pykälän kohdalla huolestuttavia yksityiskohtia. On totta, että käytännössä kansalaisten tai asiakkaiden tarpeiden ja palvelujen saatavuuden konkretisoiminen ovat hankalia. Myös tarpeiden määrittäminen lainsäädännön tasolla on vaativaa. Objektiviivilla tarpeilla tarkoitetaan esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan yksilöllistä tarvetta, joka ei kuitenkaan ole sama kuin koettu subjektiivinen tarve. Tämä on hankala erottelu, sillä se sisältää kannan siitä, että valtio määrittelee, mitä tarpeita voidaan pitää "oikeina". Tältä osin nousee kysymys siitä, miten pykälän muotoilu sopii yhteen perustuslaissa määritelyihin ns. TSS oikeuksiin. Laki ei voi antaa vastausta kaikkiin palvelujen tarpeita koskeviin kysymyksiin, vaan viime kädessä on kyse ammatillisesta harkintavallasta sekä ammattietiikan noudattamisesta. Lakiesityksen 4 §:n mukaan palveluja voidaan koota "suurempiin kokonaisuuksiin silloin, kun niiden saatavuus ja laadun turvaaminen edellyttävät erityisosaamista tai kalliita investointeja tai kun palvelujen tarkoituksenmukainen, kustannusvaikuttava ja tehokas toteuttaminen edellyttävät sitä". Tämä jättää sosiaalihuollon osalta huolen peruspalveluiden ja erityispalveluiden suhteesta, joka ei ole samalla tavalla selkeä ja kehittynyt kuin terveydenhuollossa. Lakiesityksen vaikutusten arviointi on tältä osin vaikeaa. Pykälän toisessa momentissa esitetään, että palveluja toteutettaessa on edistettävä esteettömyyttä. Tältä osin on tärkeä huomioida, että sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen osalta tulee olla kiinteä yhteys kunnalliseen päätöksentekoon, sillä monet palveluiden esteettömyyteen, saatavuuteen ja saavutettavuuteen vaikuttavat seikat jäävät kuntien toimivaltaan.

13. 11. Maakunnat muodostavat 5 yhteistyöaluetta, joista kussakin on 3–4 maakuntaa. Yhteistyöalueeseen kuuluvat maakunnat laativat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 16 §:n mukaisen yhteistyösopimuksen. Siinä maakunnat sopivat keskinäisestä yhteistyöstä palvelujen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Sopimus on oikeudellisesti maakuntia sitova. Onko sopimuksen sitovuus perusteltua?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset

kyllä

- Sopimusten oikeudellinen sitovuus on perusteltua, koska sopimuksilla sovitaan yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista. Tarvitaan sitovat sopimukset ja yhteiskunnalliset rakenteet, joiden pohjalta palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen sekä esimerkiksi koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämistoiminnan koordinointi voi tarkoituksenmukaisesti toteutua.

14. 12. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 16 §:n mukaan laadittavassa yhteistyösopimuksessa on sovittava toimenpiteet palvelujen integraation varmistamiseksi. 23 §:n mukaisesti palvelun tuottajan velvollisuutena on valmistaa palveluketjujen integraation toteutuminen ja toimittava integraation edellyttämässä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Ovatko säännökset riittäviä asiakaslähtöisen integraation toteutumiseksi?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset

ei pääosin

- Sote-uudistuksen myötä uudelleenrakennettava palvelujärjestelmä tulisi valmistella ensisijaisesti asiakkaiden, ei palveluntuottajien tai markkinoiden, näkökulmasta. Muodollinen yhteistoimintasopimus ei vielä takaa palvelujen integraation toteutumista vaan uusissa rakenteissa se edellyttää pitkää, eri toimijoiden toimintatapojen ja toimintakulttuurien yhteenhioutumisen prosessia. Palvelujen integraatiossa esteiksi ovat osoittautuneet organisaatioiden rajat sekä asiantuntijoiden asenteet toisia ammattilaisia kohtaan. Sote-uudistuksen alkuvaiheessa näihin tekijöihin on kiinnitettävä erityistä huomiota, että palveluketjujen integraatio toteutuu toivotulla tavalla. Näitä näkökohtia on syytä huomioida nykyistä paremmin lain valmistelussa. 23 §:ssä, kuten koko lakiesityksessä, oletetaan, että yksityiset palveluntuottajat saadaan toimimaan samalla logiikalla kuin julkisen sektorin palvelut toimisivat. Pykälän perusteluissa todetaan: "palvelun tuottajien on toimittava asiakaskeskeisen integraation edellyttämässä yhteistyössä toistensa kanssa ja sovittava tämän käytännön toteuttamisesta". On kuitenkin huomioitava, että yksityiset palveluntuottajat toimivat markkinoilla ja ovat toistensa kilpailijoita. Miten palveluntuottajien yhteistyö palveluiden integroimiseksi toteutuu tässä kilpailutilanteessa, etenkin kun niiden toiminnan valvonta aiotaan jättää omavalvonnan varaan? On vaarana, että ne tarjoavat asiakkaille vain oman yhtiönsä tuottamia palveluita ja voivat valikoida asiakkaitaan palvelutarpeiden mukaan. Asiakkaiden kannalta tehokas integraatio edellyttää suurta määrää palveluohjaajia, jotka voivat osoittaa esim. erityispalveluja tarvitsevalle monivammaiselle lapselle hänen tarvitsemansa palvelut kymmenien palveluntuottajien joukosta. On merkittävä vaara, että järjestelmästä tulee asiakkaiden kannalta aikaisempaa vaikeampi hahmottaa ja toimia. Sosnetin mielestä on välttämätöntä, että kuntien sote-palveluiden tilaaja-tuottajamalleista saadut kielteiset kokemukset huomioidaain lain jatkovalmistelussa.

15. 13. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain mukaan valtion ohjausta vahvistetaan sosiaali- ja terveystaloudessa (19 §, 4 luku, 6 luku). Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset

kyllä pääosin

- Sote-uudistus on niin mittava uudistus, että sen läpivienti edellyttää vahvaa valtion ohjausta. Erityisesti yhdenvertaisten palvelujen tarjoamisen tavoite edellyttää valtiolta ohjauksellista roolia. Lisääntyvään valtion ohjaukseen voi sisältyä myös riskejä, joiden huolellinen etukäteisarviointi on välttämätöntä. Paikalliset vaikuttamismahdollisuudet täytyy edelleen varmistaa valtion ohjauksesta huolimatta.

16. 14. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 22 §:n mukaan maakunnan on omassa toiminnassaan erotettava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja palvelujen tuottaminen. Onko järjestämisen ja tuottamisen erottaminen uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukaista?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset

ei kantaa

- Yhtiöittäminen liittyy palvelujen markkinamekanismiin. Ihmisten perusoikeuksiin liittyviä palveluja ei tulisi tarkastella ensisijaisesti markkinoiden kautta. Sosiaalihuollon palvelujen näkökulmasta on erittäin huolestuttavaa, että isojen kaupunkien kokemukset tilaaja-tuottajamallista ovat olleet ainakin asiakkaiden kannalta pääosin kielteisiä. On vaikea nähdä, miten esitetty järjestelmä olisi nykyistä kustannustehokkaampi. Vaarana on se, että asiakkaat eivät löydä itselleen sopivia palveluita vaikka tarkoitus on lisätä valinnanvapautta. Samalla mallin riskinä on, että se voi vähentää asukkaiden paikallisia vaikutusmahdollisuuksia.

17. 15. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 22 §:n mukaan maakunnalla on yhtiöittämisvelvollisuus maakunnan hoitaessa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä kilpailutilanteessa markkinoilla tai jos palvelut ovat valinnanvapautta koskevissa säännöksissä tarkoitetun laajan valinnanvapauden piirissä. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset

ei

Lausunnoille lähetetty lakiesitys perustuu poliittiseen ideologiaan, jonka mukaan julkisen palvelutuotannon uskotaan määritelmän mukaisesti olevan yksityistä tehottomampaa ja kalliimpaa. Tästä ei ole tutkimusnäyttöä. Esityksen taustalla on usko siihen, että yhtiöittäminen vähentää hallintoa ja lisää tehokkuutta. Tämä ei ole mitenkään itsestään selvä suunta, johon uudistus voi johtaa. Pahimmillaan yhtiöittäminen voi myös lisätä hallintoa, monitasoista hallinnointia, valvontaa ja seurainta, eikä paranna laisinkaan asiakkaiden saamaa palvelua nykytilanteeseen verrattuna. Rakenteilla on valtava kokoinen hallintomalli, joka monitasoisuudessaan tulee lisäämään hallintokustannuksia ja siten vähentämään palvelujen tuottamiseen käytettävissä olevia resursseja. Uudistuksen kannalta on olennaista, että sotejärjestämislaki riittäisi turvaamaan kansalaisten perustuslailliset oikeudet ihmisarvoiseen elämään ja välttämättömään huolenpitoon sekä määrittäisi tiukasti julkisen vallan velvollisuuden huolehtia näiden oikeuksien toteutumisesta. Uusi laki määrittäisi julkisen vallan velvollisuudeksi maakunnissa huolenpitoon liittyvien palveluiden järjestämisen, ei tuottamisen. Oman tuottamisen yhtiöittämisvelvollisuus saattaa olla ristiriidassa julkisen vallan kansalaisten sosiaalisiin oikeuksiin liittyvien velvollisuuksien kanssa.

18. 16. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Vastaajien määrä: 1

Sosnet haluaa nostaa esiin sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen, koulutukseen ja tutkimukseen liittyvät lakiesityksen kohdat (36 §, 39-45 §). Näiltä osin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiesitys on mennyt merkittävästi eteenpäin, kun nyt lausunnoille lähetetyssä versiossa sosiaalihuollon kehittämistä, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yliopistollista koulutusta ja sosiaalieteellistä tutkimusta koskevat säännökset on otettu lakiesitykseen lääketieteellisen ja muun terveydenhuollon koulutuksen ja tutkimuksen rinnalle. Sosnet pitää tätä merkittävänä edistysaskeleena lain tarkoituksen toteutumisen näkökulmasta, sillä sosiaali- ja terveydenhuollon kehittyminen muuttuvassa toimintaympäristössä edellyttää koulutukseen perustuvan osaamisen ja tutkimukseen perustuvan kehittämisen vahvistamista sekä tutkimus- ja kehittämistiedon hyödyntämistä tehokkaasti. Integraation kannalta on erityisen tärkeää, että sosiaalihuollon ja terveydenhuollon koulutuksen ja tutkimuksen mahdollisuudet ovat yhdenvertaisia.

Lain jatkovalmistelussa olisi kuitenkin syytä kiinnittää huomiota joihinkin sosiaalihuollon erityispiirteisiin suhteessa terveydenhuoltoon ja niiden huomioimiseen koulutuksen ja tutkimustoiminnan järjestämisessä ja kustannusten korvaamisessa. Sosnet esittää näkemyksensä ohessa pykäläkohtaisesti.

36 § Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminta maakunnassa:

Maakunnan tehtävänä on vastata alueensa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä sekä aluerajat ylittävästä kehittämissyönteistä. Tähän saakka sosiaalialan osaamiskeskukset ovat huolehtineet sosiaalialan kehittämisestä, perusterveydenhuollon yksiköt perusterveydenhuollon kehittämisestä ja erikoissairaanhoidon kehittämisestä on tehty vaihtelevasti eri sairaanhoitopiireissä. Niiden toiminta on useimmiten ollut ylimaakunnallista. Pykälän muotoiluista tai sen yksityiskohtaisista perusteluista ei käy suoraan ilmi, miten kehittämistoiminta aiotaan maakunnissa jatkossa rakentaa, ts. onko tarkoitus että maakuntiin perustetaan erillinen kehittämissyöksikö hoitamaan kehittämistoimintaa. Tästä olisi tarpeen säätää tarkemmin. Samoin tulee huolehtia siitä, että kehittämissyöksille, myös sosiaalihuollon kehittämiselle, jolle erityisesti pykälän perustelutekstissä annetaan varsin laajat ja vaativat tavoitteet, turvataan riittävät henkilöstö- ja toimintaresurssit. Kuten pykälän perusteluissakin todetaan: "Useimmat (nykyiset) sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämissyöksiköt ovat pieniä, ja niiden pysyvä henkilöstö on muutamien henkilöiden suuruinen. Rahoituksesta suuri osa tulee ulkopuolisista hankkeista." Jotta maakunnat voisivat vastata kehittämistehtävistään, on siihen osoitettava riittävä resurssointi. Lisäksi perusteluissa muistutetaan kehittämissyöksien yhteistyöstä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa, joka sekään ei voi toteutua ilman riittävä resurssointia.

Pykälän 2 momentin mukaan Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakuntien on kehittämistehtävänsä liittyen sovittava muiden samaan yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminnan yhteistyöstä. Näillä alueilla sijaitsevat yliopistolliset sairaalat. Lisäksi mainittujen maakuntien on tehtävä yhteistyötä uusien menetelmien, tuotteiden ja palvelujen kehittämisessä sekä osaamistarpeen arvioinnin ja ammatillisen osaamisen kehittämiseksi eri tahojen, kuten korkeakoulujen ja järjestöjen kanssa. Mainittujen maakuntien tehtävänä olisi siten edistää maakuntien järjestämävastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenmukaista ja tutkimukseen perustuvaa kehittämistä sekä siihen liittyvää yhteistyötä. Näille alueille tulisi sijoittaa myös nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten tehtävien rakentuminen, jossa kehittäminen ja tutkimus on tärkeä saada tukemaan toisiaan. Tästä ylimaakunnallisesta kehittämistehtävästä tulisi säätää selkeästi 2 momentissa. Sopimuksellisuus jättää kehittämissyöksien muodostumisen liian yleiselle tasolle. Pykälän muotoilujen perusteella myös yliopistojen kanssa tehtävä yhteistyö rakentuu erityisesti laajempien maakuntien yhteistyöalueiden kanssa. Tätä yhteistyötä varten tarvitaan koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämisen yhteiset rakenteet yhteistyöalueille.

39 § Koulutuskorvaus:

Pykälän mukaan valtion varoista voidaan korvata kustannuksia, jotka aiheutuvat sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yliopistotasoisesta koulutuksesta ja siihen liittyvästä käytännön harjoittelusta. Pykälä laajentaa nykyisiä koulutuskorvauksen käytäntöjä koskemaan myös sosiaalihuoltoa, mikä on erittäin tärkeä ja tervetullut uudistus. Sosiaalihuollon osalta tämä koskee sosiaalityön koulutusta, joka on alan ainoa ammatillisen pätevyyden tuottava yliopistotasoinen koulutus ja johon kuuluu pakollisena osana käytännön opetusta (harjoittelua). Pykälän perusteluissa mainitaan erikseen sosiaalityön koulutus ja myös sosiaalityön erikoistumiskoulutukset. Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen rahoitus on jo pitkään ollut epävakaa pohjalla, joten valtion rahoituksen kohdentuminen myös erikoissosiaalityöntekijäkoulutuksen luo erittäin tärkeitä edellytyksiä alojen yhdenvertaiselle kehittämiselle ja tutkimustietoon pohjautuvien työkäytäntöjen ja palvelujen kehittämiselle myös sosiaalihuollossa.

Tähän saakka yliopistot ovat maksaneet sosiaalityön peruskoulutuksen käytännön opetuksesta aiheutuvat kustannukset harjoittelupaikoille ja opiskelijoiden ohjaajina toimiville sosiaalityöntekijöille. Käytännöt ovat olleet kirjavia ja eri yliopistoissa palkkiot ovat olleet eri suuruisia ja täysin alimitoitettuja käytännön opetuksen merkitykseen ja ohjaajien vastuuseen ja työpanokseen nähden. Jatkossa koulutuskorvausten tulisi olla riittäviä kattamaan käytännön opetuksesta harjoittelupaikoille aiheutuvat kustannukset.

Pykälässä todetaan, että koulutuskorvaus maksettaisiin sille maakunnalle, joka ylläpitää yliopistollista sairaalaa. Sosiaalityön koulutuksen osalta esitys ei ole kovin tarkoituksenmukainen. Sosiaalityön koulutus ja siihen sisältyvä käytännönopetus eroaa lääkärikoulutuksesta huomattavasti. Tulevissa sosiaali- ja terveydenhuollon maakunnallisissa rakenteissa on oletettavaa, että valtaosa sosiaalityön käytännön opetuksesta tulee toteutumaan maakuntien palvelukeskuksissa ja niissä toimivien sosiaalityöntekijöiden ohjauksessa, osin erityispalveluita tarjoavissa toimipisteissä, yksityisten palveluntuottajien organisaatioissa, järjestöissä ja valvontaorganisaatioissa. Sosiaalityön koulutuksen osalta olisi mielekkäämpää ja vähemmän hallinnollista työtä tuottavaa, että koulutuskorvaus maksettaisiin joko maakunnille tai yliopistoille, jotka sitten korvaavat kustannukset opiskelijoiden harjoittelupaikoille.

Pykälän perusteluissa todetaan myös, että maakunnan ja yliopiston kesken solmittava koulutussopimus voisi olla yhteinen kaikille korvauksen piirissä oleville koulutusille, tai se voitaisiin tehdä myös koulutusohjelmakohtaisesti. Tätä on tarpeen selvittää tarkemmin lain astuttua voimaan yhteistyössä koulutusorganisaatioiden kanssa.

40 § Alueelliset tutkimustoimikunnat ja 41 § Yliopistotasoinen sosiaali- ja terveystieteellinen tutkimuksen rahoitus:

Pykälän sisältämät esitykset ovat erittäin tervetulleita, mutta sosiaali- ja terveydenhuollon integraation toteutumisen kannalta myös välttämättömiä uudistuksia. Lakiesityksessä nostetaan sosiaalieteellinen tutkimus lääketieteellisen ja terveydenhuollon tutkimuksen rinnalle. Sosiaalieteellisen tutkimuksen osalta sosiaalityön tutkimuksella on tässä keskeinen merkitys. Sosnet esittää pykälän muotoiluksi sosiaalieteiden, erityisesti sosiaalityön tutkimus.

Pykälän osalta on kuitenkin otettava huomioon sosiaalieteellisen tutkimuksen ja sen organisoimisen erityispiirteet lääketieteelliseen tutkimukseen verrattuna. Siksi on ensinnäkin tärkeää, että 40 §:ssä esitetyissä alueellisissa tutkimustoimikunnissa on riittävä sosiaalieteellisen tutkimuksen ja myös alueen yliopistojen edustus. Pykälän muotoilu "edustus yhteistyöalueen maakuntien toimintayksiköistä" on epäselvä siltä osin, mitä toimintayksiköillä tarkoitetaan. Yliopistojen mukanaolo tutkimustoimikunnissa tulisi kirjata näkyviin. Sen lisäksi, että sosiaali- ja terveysministeriö määrittäisi yhteistyössä tutkimustoimikuntien kanssa yliopistotasoinen

utkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain, Sosnet ehdottaa laadittavaksi myös alueellisen sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusohjelman. Eri yliopistojen alueilla tällaisia tutkimusohjelmia on jo lähdetty valmistelemaan eri toimijoiden kesken. Se ottaisi huomioon juuri kyseisen maakunnan tutkimukselliset tarpeet.

41 § koskee yliopistotasoisien sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen rahoitusta. Rahoituksen jakaisivat alueelliset tutkimustoimikunnat hakemusten perusteella, mikä on perusteltua. Tämä kuitenkin edellyttää, että tutkimustoimikunnissa olisi riittävä sosiaalitytieteellinen, ja erityisesti sosiaalityön tutkimuksen asiantuntemus. Pykälän muotoilujen osalta olisi tarpeen huomioida sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen erot ja perinteet. Sosiaali- ja terveydenhuollossa ei ole olemassa lääketieteellisen tutkimuksen kaltaista järjestelmää, jossa lääketieteen tutkijat toimivat sekä yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa että yliopistosairaalassa, ja voivat sitä kautta hakea tutkimusrahoitusta. Korkeatasoisia sosiaalitytieteellistä tutkimusta tehdään lähes yksinomaan yliopistoissa ja joissakin valtakunnallisissa tutkimuslaitoksissa, vaikkakin tiiviissä yhteistyössä alan käytännön toimijoiden ja toimintayksiköiden kanssa. Näin ollen esitetty pykälän muotoilu on erittäin ongelmallinen sosiaalitytieteellisen tutkimuksen kannalta. Sosnet esittää, että lakiesityksen jatkovalmistelussa huomioitaisiin nykyistä paremmin sosiaalitytieteellisen tutkimuksen erityispiirteet ja perinteet niin, että sosiaalitytieteellisen tutkimuksen saisi tässä rahoitusmuodossa yhdenvertaisen aseman lääketieteellisen ja muun terveydenhuollon tutkimuksen kanssa.

45 § Asetuksenantovaltuutus

Lakiesityksen 45 § todetaan, että koulutuksesta ja tutkimuksesta suoritettavan korvauksen suuruudesta ja korvauksen maksamiseen liittyvistä menettelyistä säädettäisiin myöhemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Lakiesityksessä monet niitä koskevat yksityiskohdat jäävätkin avoimiksi. Esimerkiksi lain pykälästä puuttuu maininta valtionkorvauksesta erikoistyöntekijäkoulutukseen, mikä jää nyt kokonaan asetuksen varaan. Tämä on välttämätöntä korjata lain jatkovalmistelussa. Koulutus- ja tutkimustoiminnan resurssoinnin ja mielekkään toteutumisen kannalta asetuksen sisältö on oleellinen ja siksi on tärkeää, että sen sisällöstä neuvotellaan etukäteen yliopistojen kanssa sekä huomioidaan myös sosiaalityön koulutuksen ja tutkimuksen erityispiirteet.

19. 17. Kysymys vain kunnille: Voimaanpanolaisissa on tarkoitus säätää siitä, mihin maakuntaan kunnat kuuluvat uudistuksen tullessa voimaan. Katsotaanko kunnassanne, että sen tulee kuulua voimaanpanolain 5 §:ssä esitettyyn maakuntaan?

Ei vastauksia.

20. 18. Kysymys vain kunnille: Mikäli vastasitte edelliseen kysymykseen ei, mihin maakuntaan kunnan tulisi kuulua ja miksi? (Kunnan tulee toimittaa valtuuston päätösasiakirja sosiaali- ja terveysministeriöön)

Ei vastauksia.

21. 19. Väli aikaishallinnosta sekä väli aikaisen valmistelutoimielimen tehtävistä ja toimivallasta säädetään voimaanpanolain 2 luvussa. Onko väli aikaishallinnosta säädetty riittävällä tavalla?

Vastaajien määrä: 1

22. 20. Voimaanpanolain 14 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiassa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

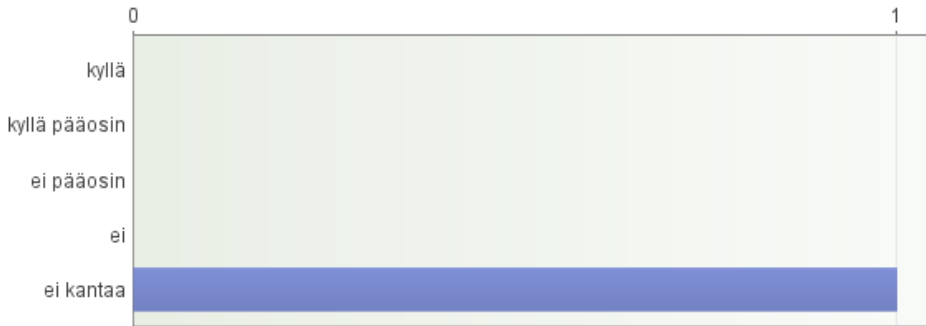
Vastaajien määrä: 1

23. 21. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan lakisääteisten kuntayhtymien koko omaisuus sekä kuntien irtain omaisuus siirtyy maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset

ei kantaa

- On huomioitava, että kaikki nykyisin kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa toimivasta henkilöstöstä ei todennäköisesti siirry vain maakunnan palvelukseen tai kaikille heille ei siellä ole osoitettavissa tehtäviä. Osa työntekijöistä siirtynee esimerkiksi yksityisten palveluntuottajien palvelukseen. Tämän henkilöstön asema uudistuksessa on epäselvä.

24. 22. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen ei tai ei pääosin, millä tavoin omaisuusjärjestelyt pitäisi toteuttaa?

Ei vastauksia.

25. 23. Voimaanpanolain 41 §:ssa säädettäisiin kunnan tuloveroprosentista vuosina 2019 – 2021. Pidätekö veronmaksajien yhdenvertaisen aseman näkökulmasta perusteltuna, että kuntien veroprosentteja esitetään rajoitettavaksi kolmen vuoden määräajaksi?

Vastaajien määrä: 1

26. 24. Voimaanpanolain 42 §:n mukaan maakunnan on perustettava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämis lain tarkoittamat maakunnan palvelulaitoksen tytäryhtiöt, jotka tuottavat lailla erikseen säädetyn laajan valinnanvapauden piiriin kuuluvia palveluita siten, että yhtiöittäminen on toteutettu 31.12.2020. Onko esitetty siirtymäaika riittävä maakunnan yhtiömuotoisen tuotannon organisoimiseksi?

Vastaajien määrä: 1

27. 25. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Ei vastauksia.

28. 26. Valtio rahoittaa perustettavien maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

29. 27. Maakuntien tuloja ovat valtion rahoitus (3 §) sekä asiakas- ja käyttömaksutulot (4 §). Lisäksi maakunnat voivat ottaa lyhytaikaista lainaa (3 §). Valtion rahoituksen kasvua rajoitetaan vuosittaisessa tarkistuksessa julkisen talouden kantokyvyn turvaamiseksi (6 ja 29 §). Onko maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

Vastaajien määrä: 1

30. 28. Ovatko maakuntien valtion rahoituksen määräytymisessä käytettävät palvelujen käyttöä kuvaavat tarvetekijät (luku 3, ml. uusi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

Vastaajien määrä: 1

31. 29. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksessa siirrytään asteittain menoperusteisesta rahoituksesta tarveperusteiseen rahoitukseen. Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2019–2023 esitetty siirtymäaika (27 – 28 §) riittävä?

Vastaajien määrä: 1

32. 30. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Ei vastauksia.

33. 31. Pidätkö esitettyjä tapoja maakuntajaon muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena? (erityisesti maakuntajakolain 2 ja 10 §)

Vastaajien määrä: 1

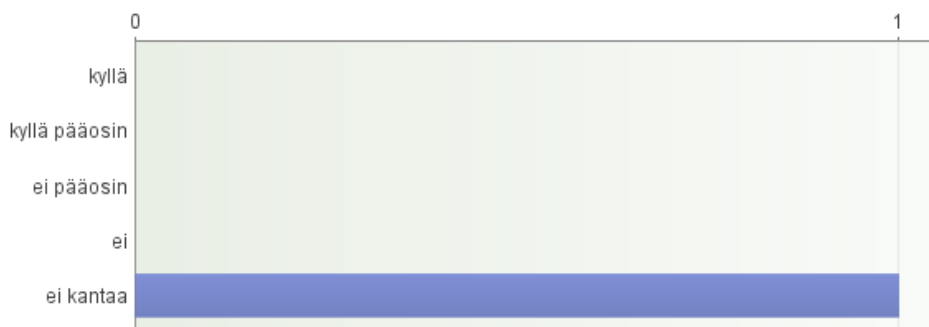

34. 32. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntajakolaista.

Ei vastauksia.

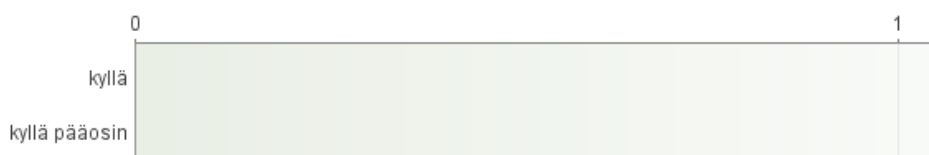
35. 33. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt ja muut muutokset hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 24 §, 27§ 27 b§ ja 55§)?

Vastaajien määrä: 1

36. 34. Ovatko valtionosuuskriteerit (ml. uusi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen -kriteeri) sekä niiden painotukset perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 3 §)?

Vastaajien määrä: 1

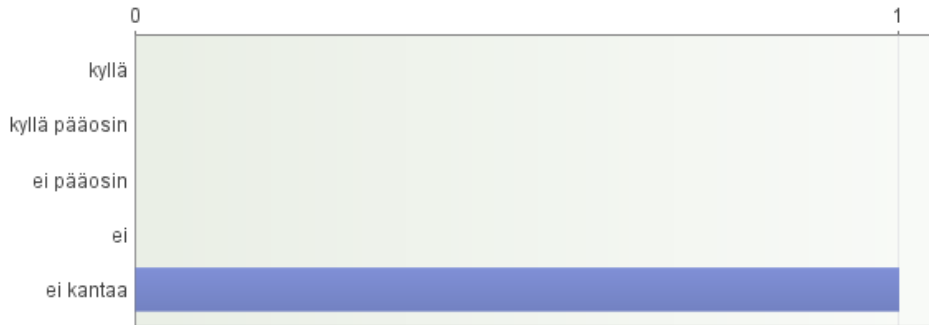

37. 35. Vapaamuotoiset huomiot hallituksen esityksen valtionosuuskokonaisuudesta.

Ei vastauksia.

38. 36. Pidätekö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä valtion verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

Vastaajien määrä: 1

39. 37. Vapaamuotoiset huomiot verolaeista.

Ei vastauksia.

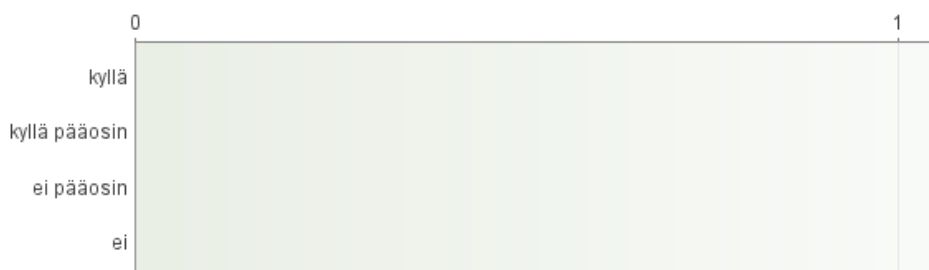
40. 38. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

41. 39. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

42. 40. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Ei vastauksia.

43. 41. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Yliopistojen sosiaalityön koulutuksen ja tutkimuksen näkökulmasta lakiesityksen vaikutukset koulutus-, tutkimus- ja kehittämistyöhön ovat merkittäviä. Yliopistojen asemaan ja toimintaan vaikuttaa merkittävästi, miten koulutus, tutkimus ja kehittämistoiminta jatkossa organisoidaan ja minkälaisen roolin ne saavat maakuntien ja yhteistoiminta-alueiden toiminnassa ylipäänsä. Tähän asti pääpaino on ollut lääkäreiden koulutuksessa ja terveystieteellisessä tutkimuksessa. Uudistus mahdollistaa toteutuessaan sosiaalihuollon perus- ja erikoispalvelujen tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistumisen ja siten parantaa edellytyksiä vaikuttavien palveluiden organisointiin.

44. 42. Onko maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoritua lakisääteisistä tehtävistä uudistuksen voimaan tultua?

Ei vastauksia.

45. 43. Mihin aiheeseen/aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistusten alueelliseen toteutukseen (voitte valita useamman vaihtoehdon)?

Ei vastauksia.

46. 44. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Ei vastauksia.

47. 45. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei vastauksia.